૩૭. શ્રી નામરત્નાખ્ય સ્તોત્રમ્ (અર્થ સાથે)

અનુષ્ટુપ્ - છંદ

યન્નામાર્કોદયાત્ પાપ-ધ્વાન્ત રાશિઃ પ્ર શામ્યતિ । વિક સન્તિ હૃદબ્જાનિ, તન્ના માનિ સદા શ્રયે ॥૧॥ જેમના નામરૂપી સૂર્યના ઉદયથી એટલે નામ લેવાથી પાપરૂપ અંધકારનો સમૂહ નાશ પામે છે અને હૃદયરૂપી કમલો ખીલે છે એવા શ્રી ગુસાંઈજી (શ્રીવિટલનાથજી-શ્રીપ્રભુચરણ) ના નામનો હું સદા આશ્રય કરું છું. (શરણે જાઉં છું.) (૧) આનુષ્ટભ મિહચ્છંદ, ૠિષરિંગનક્રમારજઃ ।

સર્વશક્તિ સમા યુક્તો, દેવઃ શ્રી વલ્લભાત્મજઃ ॥૨॥ વિનિયોગઃ સમ સ્તેષ્ટ-સિદ્ધ્યર્થે વિનિ રૂપિતઃ ॥૨ ૧/૨॥ આ નામના સ્તોત્રનો છંદ અનુષ્ટુપ્ છે. શ્રી અિનકુમાર-શ્રીમહાપ્રભુજીના પુત્ર-શ્રી ગુસાંઈજીના પુત્ર શ્રી રઘુનાથજી ઋષિ છે. સર્વ શક્તિવાળા શ્રી વલ્લભ-નંદન, શ્રી ગુસાંઈજી આ સ્તોત્રના દેવ છે. (૨)ભક્તોના સર્વ પ્રકારના મનોરથ સિદ્ધ કરવામાં આ સ્તોત્રનો ઉપયોગ છે. (૨ ૧/૨)

શ્રી વિકલઃ કૃપા સિંધુ-ભક્તવશ્યોતિ સુંદરઃ ॥ ૩॥ (१) भगवद् स्वरूप अने भगवद् भिक्तिना ज्ञान वगरनाने कर्भ, ज्ञान अने ભક્તિ વગેરેથી સર્વ ભક્તોનો સ્વીકાર કરનારા શ્રી વિટલ (૨) કૃપાના સાગર (૩) ભક્તોને વશ કરવાને યોગ્ય અથવા ભક્તોને વશ (૪) અત્યંત સુંદર શ્રી ગુસાંઈજી. (૩)

कृष्णलालारसाविष्टः श्रामान् वल्लभनदनः। दुर्दृश्यो भक्तसंदृश्यो भिक्तगभ्यो भयापहः

(૫) શ્રી કૃષ્ણની લીલારસથી ભરપૂર (૬) શ્રી-શોભા યુક્ત (૭) શ્રી વલ્લભ-શ્રી મહાપ્રભુજીના પુત્ર રૂપે પ્રકટ થઈ સકલ મનોરથ સિદ્ધ કરી આનંદ આપનાર (८) (८) भक्त वगर जीला मनुष्यने हुः जथी पश दर्शन न थि शहे अवा (८) ભક્તોથી સારી રીતે-પ્રયાસ વગર દર્શન કરી શકાય એવા (૧૦) ભક્તિથી જ જાણી શકાય એવા (૧૧) ભક્તોના કાલ વગેરેથી થતા સર્વ પ્રકારના ભયને દૂર કરનારા શ્રી ગુસાંઈજી. (૪) अनन्य (मक्तहृहयो, दीनानाथैक्संश्रयः

રાજીવ લોચનો રાસ-લીલા રસ મહોદિધિઃ ॥૫॥ (૧૨) ભગવાન વગર બીજાને નહિ ભજનારા અનન્ય ભક્તો જેમનું હૃદય છે એવા (૧૩) દીનતાવાળા અને અન્યાશ્રય નહિ કરનારા ભક્તોના એક આશ્રયરૂપ (૧૪) કમલની સમાન નેત્રવાળા (૧૫) રાસલીલાના રસના મહાન સમુદ્રરૂપ.

> ધર્મસેતુર્ભક્તિ સેતુઃ, સુખસેવ્યો વ્રજેશ્વરઃ । ભક્તશોકા પહઃ શાંતઃ, સર્વજ્ઞઃ સર્વકામદઃ ॥ ૬॥

(4)

(૧૬) ધર્મ-અર્થ-કામ અને મોક્ષ આ ચાર પુરુષાર્થોના પાલક અર્થાત્ રક્ષણ કરનારા (૧૭) પુષ્ટિમાર્ગીય ભક્તિના પાલક એટલે ભક્તિ પ્રાપ્ત કરવામાં સાધનરૂપ (૧૮] ભક્તોથી સુખપૂર્વક સેવા કરી શકાય એવા (૧૯) વ્રજના ઈશ્વર (૨૦) ભક્તોના શોક-આર્તિને દૂર કરનારા (૨૧) ક્રોધ વગેરેથી રહિત શાન્ત સ્વરૂપ (૨૨) સર્વજ્ઞ એટલે અંદરની અને બહારની સર્વ વાત જાણનારા (૨૩) ભક્તોને સર્વ ઈચ્છિત અર્થો આપનારા. (૬) રુક્મિણીરમણ: શ્રીશો, ભક્ત રત્ન પરીક્ષક: ા ભક્તરક્ષેકદક્ષ: શ્રી-કૃષ્ણ ભક્તિ પ્રવર્તક: ાાગા

ભક્તરક્ષૈકદક્ષ: શ્રી-કૃષ્ણ ભક્તિ પ્રવર્તક: ॥૭॥ (૨૪) શ્રી રુકમિણીજીને સ્વરૂપાનન્દનું દાન કરનારા (૨૫) શ્રી પદ્માવતીજીના નાથ (૨૬) શ્રી સર્વાત્મભાવવાળા રત્ન જેવા ભક્તોના પરીક્ષક (૨૭) ભક્તની રક્ષા કરવામાં જ કુશલ (૨૮) શ્રી કૃષ્ણની સર્વાત્મભાવવાળી ભક્તિને પ્રવર્તાવનારા શ્રીગુસાંઈજી. (૭) મહાસુર તિરસ્કર્તા, સર્વશાસ્ત્ર વિદગ્રણી: ١

કર્મજાડયભિદુષ્ણાંશુ - ર્ભક્તનેત્રસુધાકર: ॥૮॥ (૨૯) ભક્તિ માર્ગનો વિરોધ કરનારા મહા આસુરી જીવોનો તિરસ્કાર કરનારા (૩૦) સર્વશાસ્ત્રના જાણનારા વિદ્વાન પુરુષોથી અધિક જ્ઞાનવાળા (૩૧) કર્મ વગેરે માર્ગોની જડતા દૂર કરનારા સૂર્યરૂપ (૩૨) ભક્તોના નેત્રને સ્વરૂપામૃતનું દાન કરી તાપ દૂર કરનાર ચંદ્રરૂપ શ્રી ગુસાંઈજી (૮)
મહાલક્ષ્મી ગર્ભરત્નં, કૃષ્ણ વર્ત્મ સમુદ્દભવઃ ા
ભક્ત ચિંતામણિર્ભક્તિ-કલ્પદ્દુમ નવાંકુરઃ ાાલા
(૩૩) શ્રી મહાલક્ષ્મીજી માતાજીના ગર્ભથી પ્રકટ થયેલ રત્નરૂપ (૩૪) શ્રીકૃષ્ણ સંબંધીનો માર્ગ-પુષ્ટિમાર્ગનું સુંદર પ્રાકટય કરનારા (૩૫) ભક્તોના મનોરથો પૂર્ણ કરનારા ચિંતામણિ સ્વરૂપ (૩૬) ભક્તિરૂપી કલ્પ વૃક્ષના નવીન અંકુર જેવા.
(૯)

શ્રી ગોકુલકૃતાવાસ:, કાલિંદીપુલિનપ્રિય: ા ગોવર્ધના ગમરત:, પ્રિય વૃંદાવના ચલ: ા૧૦ાા (૩૭) શ્રી લક્ષ્મીજી સહિત અથવા શોભાવાળા શ્રીગોકુલમાં સારી રીતે વાસ કરનારા (૩૮) શ્રી યમુનાજીનું તટ જેમને બહુ જ પ્રિય છે એવા (૩૯) શ્રી ગોવર્ધન-ગિરિરાજમાં આવવાને બહુ જ ઉત્સુક છે એવા (૪૦) વૃન્દાવન અને શ્રી ગોવર્ધન જેમને પ્રિય છે એવા અથવા પ્રિય વૃન્દાવનમાં અચલ વાસ કરનારા શ્રી ગુસાંઈજી. (૧૦)

કુષ્ણલીલેકસર્વસ્વ:, શ્રી ભાગવત ભાવવિત્ ॥૧૧॥

गोवर्धनादिमणकृन्-महेन्द्रमहिसत् प्रियः।

(૪૧) શ્રી ગોવધન-ગિરિરાજ સબધી ગોસવ નામના યજ્ઞન કરનારા (૪૨) દવાના રાજા મહેન્દ્રના ત્રણે લોકના અધિપતિપણાના મદને તોડનારા શ્રીકૃષ્ણ જેમને પ્રિય છે એવા અથવા શ્રીકૃષ્ણને જેઓ પ્રિય છે એવા (૪૩) શ્રીકૃષ્ણની લીલા જ આપનું સર્વસ્વ છે એવા (૪૪) શ્રી ભાગવતના ભાવને જાણનારા શ્રી વિટલનાથજી. (99) पितृ प्रवर्तित पथ-प्रयार सु वियार । વ્રજેશ્વરપ્રીતિ કર્તા, તન્નિમંત્રણ ભોજકઃ ॥૧૨॥ (૪૫) પિતૃચરણ શ્રી મહાપ્રભુજીએ પ્રવર્તાવેલ માર્ગનો પ્રચાર કરવાને બહુ જ સારી રીતે વિચાર કરનારા (૪૬) વ્રજના ઈશ્વર શ્રીકૃષ્ણમાં સર્વાત્મ ભાવરૂપ પ્રીતિ એટલે ભક્તિ કરનારા અથવા કરાવનારા (૪૭) શ્રી કૃષ્ણને આપશ્રીએ નિમંત્રણ કર્યું કે આપ મારા ભક્તોને ઘેર સર્વ અંગીકાર કરો. આ પ્રાર્થનાથી ભગવાનને આપ આરોગાવે છે. (૧૨) બાલ લીલાદિસુપ્રીતો, ગોપીસંબંધિસત્કથ: 1 અતિ ગંભીરતાત્પર્ય:, કથનીય ગુણાકર: ાા૧ ૩ાા (૪૮) પ્રભુની બાલ લીલા-પૌગણ્ડ લીલા અને કીશોર લીલા આ ત્રણે લીલામાં બહુ જ પ્રેમવાળા (૪૯) ગોપીજનો સંબંધી સુંદર કથાને કહેનારા (૫૦) આપશ્રીનું તાત્પર્ય એટલે અભિપ્રાય ભક્ત વિના અન્ય ન સમજી શકે એવો બહુ જ ગંભીર છે એવા (૫૧) ગાવા લાયક ગુણોના ભંડાર. (૧૩)

> અનેક क्षितिप श्रेषि-मुर्द्धासक्त पद्यां जुरुः। विप्रदारिद्रयद्यावाण्नि-र्ल्युदेवाण्निप्रपूर्णकः ॥१५॥

(પડ) આપશ્રીના ચરણારવિન્દ અનેક રાજાની પંક્તિના મસ્તકો ઉપર છે એવા (પ૭) બહુ દાન આપીને બ્રાહ્મણની દરિદ્રતા, દાવાગ્નિ માફક દૂર કરનારા (પ૮) પૃથ્વી, દેવો-બ્રાહ્મણો અને અગ્નિનું યજ્ઞાદિક વડે પૂજન કરી વૈદિક માર્ગનું રક્ષણ કરનારા. (૧૫)

ગોબ્રાહ્મણ પ્રાણ રક્ષા-પર: સત્યપરાયણ: ા પ્રિય શ્રુતિ પથ: શશ્વન્ - મહામખકર: પ્રભુ: ॥૧૬॥

સ્થાન સત્ય પરબ્રહ્મમાં તત્પર રહેનારા ભગવદીઓ છે એવા અથવા આપશ્રી સત્ય-ઉત્કૃષ્ટ-જ્ઞાનવાળા છે (૬ ૧) વેદમાર્ગ અથવા વેદની શ્રુતિનો એટલે શ્રીમદ્ ગોપીજનોનો માર્ગ પ્રિય છે એવા (૬ ૨) નિત્ય શ્રી પુરુષોત્તમની પ્રાપ્તિ કરાવનાર એવો મહા યજ્ઞ એટલે સોમ યજ્ઞને કરનારા (મખ = યજ્ઞ) (૬૩) સર્વ સામર્થ્યવાળા શ્રી વિટલનાથજી. (૧૬) इण्शान् ग्रहसं सक्यो, महापतित पावनः । અનેક માર્ગ સંકિલષ્ટ-જીવ સ્વાસ્થ્ય પ્રદો મહાન્ ॥૧૭॥ (૬૪) આપશ્રી દારા શ્રીકૃષ્ણનો અનુગ્રહ-કૃપા સુખથી મેળવી શકાય છે એવા (૬૫) મહા પતિત જીવોને પાવન કરવા વાળા (૬૬) કર્મ, જ્ઞાન અને ઉપાસના વગેરે અનેક માર્ગોમાં રખડતા જીવોને [મહાન્ એટલે સારી રીતે] નિશ્ચિન્તતાનુ અથવા શાંતિનું દાન કરનારા શ્રીપ્રભુચરણ. (૧૭) नाना भ्रम निराडतां, लाडता ज्ञान लिह्तमः। महा पुरुष सत्ज्याति - महा पुरुष विग्रहः ॥१८॥

(၄૭) અન્ય માર્ગના બોધક અસત્ શાસ્ત્રોથી થયેલા જીવોના ભ્રમને ભક્તિમાર્ગ સ્થાપી દૂર કરનારા (၄૮) ભક્તના અજ્ઞાનને દૂર કરવામાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ (၄૯) મહાપુરુષના જેવી આપશ્રીની સુંદર ખ્યાતિ છે અથવા મહા પુરુષોમાં જેમની ખ્યાતિ છે એવા (૭૦) ભગવાનના સંબંધથી મહાપુરુષ બનેલા ભગવદીયોને માટે જ જેમનું શ્રીઅંગ છે એવા, ભક્તને માટે પ્રકટ થનારા કે ભક્તો આપશ્રીનું શ્રીઅંગ છે એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૧૮)

दर्शनीय तभो वाग्भी, भायावाद निरासकृत्। સદા પ્રસન્નવદનો, મુગ્ધ સ્મિત મુખાંબુજઃ ॥૧૯॥ (૭૧) મનને હરણ કરનાર-અત્યન્ત જોવા યોગ્ય, દર્શન કરવા યોગ્યમાં ઉત્તમ એટલે કે સૌથી સુંદર સ્વરૂપવાળા (૭૨) જેમની વાણી યુક્તિ-કૌશલ્ય વાળી છે એવા (૭૩) આ સર્વ માયા છે એવો જે માયાવાદ તેનો બ્રહ્મવાદ સ્થાપન કરીને નિરાસ કરનારા (૭૪) સર્વદા પ્રસન્ન મુખારવિંદવાળા (૭૫) સુંદર હાસ્યવાળું જેમનું મુખકમલ છે એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૧૯) પ્રેમાર્દ્ર ગ વિશાલાક્ષ:, ક્ષિતિ મંડલ મંડન: ।

त्रिष्ठगद् व्यापिसत् डीर्ति-र्धवसी इत मेयडः ॥२०॥

(૭૬) પ્રેમભીની દ્રષ્ટિવાળા ભક્તો ઉપર દયા ભર્યા દીર્ઘ નેત્રને ખોલનારા, આપના મુખારવિન્દને જોઈ પ્રેમભીની દૃષ્ટિવાળા ભક્તોને નિરખી વર્શન ન થઈ શકે એવા રસનું દાન કરનારા (૭૭) આપનાથી પૃથ્વીને અલંકાર થયો છે એવા, જેમને પૃથ્વીને શોભાવી છે એવા (૭૮) ત્રણ જગતમાં વ્યાપનારી પવિત્ર કીર્તિથી પાપી જીવોને પવિત્ર કર્યા છે એવા, સર્વત્ર કીર્તિ દ્વારા મલિનતા દૂર કરનારા એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૨૦)

વાક્ સુધાકૃષ્ટ ભક્તાંત: - કરણ: શત્રુતાપન: ા ભક્ત સંપ્રાર્થિત કરો, દાસ દાસીપ્સિત પ્રદ: ાાર ૧ાા (૭૯) વચનામૃતથી ભક્તોના અન્ત:કરણને વશ કરનારા (૮૦) શત્રુને સ્વ પ્રતાપથી તપાવનારા, ભક્તિ માર્ગથી વિરોધપશું જીવોમાં શત્રુતારૂપે હોય તો તે દૂર કરનારા (૮૧) ભક્ત જે પ્રાર્થના કરે તે સિદ્ધ કરનારા (૮૨) દાસ-દાસીનાં મનોરથને સારી રીતે પૂર્ણ કરનારા શ્રી ગુસાંઈજી. (૨૧) અચિંત્ય મહિમા મેયો, વિસ્મયા સ્પદ વિગ્રહ: ા

ભક્ત કલેશા સહ: સર્વ-સહો ભક્ત કૃતે વશ: ાાર રાા (૮૩) જેમનો મહિમા ભક્ત વિના અન્યથી અચિંત્ય એટલે વિચારી ન શકાય એવા, અમેય એટલે પ્રમાણથી પર (૮૪) જેમનું શ્રીઅંગ નિરખવાથી વિસ્મય થવાય એવા (૮૫) ભક્ત કલેશને સહન ન કરનારા (૮૬) ભક્તના અપરાધ માત્ર (સર્વને) સહન કરનારા એટલે કે ભક્તથી અપરાધ થઈ જાય છતાં દંડ ન દેનારા (૮૭) ભક્તે કરેલા કાર્યમાં વશ છે એવા, ભક્તને આધીન છે એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૨૨)

आयार्थ रत्नं सर्वानु-ग्रह्म मंत्र वित्तभः। સર્વસ્વદાન કુશલો, ગીત સંગીત સાગરઃ ાાર ઉાા (૮૮) આચાર્યોમાં રત્નસમાન પિહેલા ઘણાં આચાર્યો થઈ ગયા પરંતુ આપના સમાન ભક્તિમાર્ગનો કોઈએ પ્રકાશ કર્યો ન હતો] (૮૯) સર્વ જીવોના ઉપર અનુગ્રહ એટલે કૃપા કરનારા અને અત્યન્ત મંત્રને જાણનાર, મંત્ર એટલે આ પ્રકારે સર્વ કોઈ ભગવાનને મળી શકશો એ રહસ્ય બતાવનારા (૯૦) સર્વ ભક્તોને આપના સ્વરૂપનું દાન કરવામાં અથવા ભગવત્ સ્વરૂપનું દાન કરવામાં કુશળ (૯૧) લૌકિક ગીત અને શાસ્ત્રીય સંગીતના સાગર. (૨૩) ગોવર્ધના ચલ સખો, ગોપ ગો ગોપિકા પ્રિયઃ ા

थिंतितशो महाधुद्धि-र्श्वाद्वंद्य पहां भुष्ठः ॥२४॥

(૯૨) શ્રી ગોવર્ધન પર્વત અથવા ગિરિરાજજી જેમના સખા છે એવા (૯૩) ગોપ, ગાય અને ગોપિકા જેમને બહુ જ પ્રિય છે એવા (૯૪) ભક્તોના વિચારોને જાણનારા (૯૫) મહા બુદ્ધિશાળી (૯૬) જેમનું ચરણારવિંદ જગતમાં પ્રણામ કરવાને યોગ્ય છે એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૨૪) જગદાश्चर्य रस इत्, सहा इष्णिक्याप्रियः। સુખોદ કે કૃતિઃ સર્વ-સંદેહચ્છે દદક્ષિણઃ ાારપાા (૯૭) જગતના જીવોને આશ્ચર્યરસમાં તરબોળ કરનારા (૯૮) હંમેશા કૃષ્ણની કથા જેમને પ્રિય છે એવા (૯૯) ઉત્તમ ફલ જેનું સુખ છે એવી-સુખને ઉત્પન્ન કરે એવી-લીલાને એટલે કાર્યને કરનારા (૧૦૦) સર્વ સંદેહોને છેદવામાં કુશળ એવા स्वपक्ष रक्षा हक्षः, प्रति पक्ष-क्षायं करः। (૧૦૧) પોતાનો પક્ષપાત જે ભક્તમાં છે એવાનું રક્ષણ કરવામાં ચતુર (૧૦૨) શત્રુ પક્ષનો ક્ષય-નાશ કરનારા (૧૦૩) શ્રી ગોપીજનોના વિરહ રસથી વ્યાપ્ત (૧૦૪) શ્રીકૃષ્ણમાં જ આત્મા-અન્તઃકરણ છે અથવા શ્રી કૃષ્ણ જ જેમનો આત્મા છે એવા (૧૦૫) પોતાનું સર્વસ્વ આત્મા-ધન વગેરે ભગવાનને સમર્પણ કરનારા એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૨૬)

निवेहिभक्त सर्वस्वः, शरणाध्वप्रदर्शकः । શ્રી કૃષ્ણાનુગ્હીતેક-પ્રાર્થનીય પદાંબુજ: ાારછા (૧૦૬) જે ભક્તોએ ભગવાનમાં આત્મ નિવેદન કર્યું છે તેવા ભક્તોનું સર્વસ્વ એટલે કે ભક્તોનું તન-મન-ધન સર્વ કંઈ આપ જ છે એવા (૧૦૭) શરણમાર્ગને પ્રકટ દર્શાવનારા (૧૦૮) પ્રભુએ અંગીકાર કરેલા જીવોથી જ જેમના ચરણ-કમલની પ્રાર્થના થઈ શકે એવા શ્રી ગુસાંઈજી. (૨૭) धिमानि नाम रत्नानि, श्री विष्ठस पहां भुष्रम् ।

ઘ્યાત્વા તદેક શરણો, યઃ પઠેત્ સ હર્ટિ લભેત્ ાારડા યઘન્મનસ્ય ભિઘ્યાયેત્ -તત્તદાપ્નોત્ય સંશયમ્ ાારડ ૧/૨ાા શ્રી વિજ્ઞલનાથજી (શ્રી ગુસાંઈજી)ના ચરણકમલનું ધ્યાન કરીને તેમના જ શરણમાં તત્પર થઈને જે આપશ્રીના આ નામરત્નાખ્ય સ્તોત્રનો પાઠ કરશે તે શ્રી હરિને પ્રાપ્ત કરશે. જે જે મનોરથની મનમાં ઈચ્છા કરશે તે સર્વ નક્કી પ્રાપ્ત કરશે.

નામ રત્ના ભિધ મિદં, સ્તોત્રં યા પ્ર પઠેત્ સુધીઃ ાા રહાા ત્વદીયં તં ગૃહાણાશુ, પ્રાર્થ્ય મેતન્ મમ પ્રભો ૫૨૯ ૧/૨૫ હે પ્રભો! મારી આ પ્રાર્થના છે કે જે બુદ્ધિમાન ભક્ત આ નામ રત્નાખ્ય સ્તોત્રનો શ્રદ્ધાપૂર્વક પાઠ કરે તેને આપ જલદી તમારો કરી સ્વીકારો. કારણ કે આપ પ્રભુ છો-સર્વ સમર્થ છો. (૨૯ ૧/૨) શ્રી વિટલ પદાંભોજ-મકરંદજુષોનિશમ્ ાા૩૦ાા ઈયં શ્રી રઘુનાથસ્ય, કૃતિ ર્વિજયતે તમામ્ ॥૩૦ ૧/૨॥ શ્રી વિદલનાથજી-ગુસાંઈજીના ચરણકમલના પરાગને સેવનાર અને ચરણકમલમાં પ્રીતિવાળા શ્રી રઘુનાથજીની આ કૃતિ એટલે શ્રી નામરત્નાખ્ય સ્તોત્ર સદા વિજય પામે છે. સર્વથી ઉત્તમ છે. (૩૦/૨) ાા ઈતિ શ્રી રઘુનાથ વિરચિતં નામ રત્નાખ્ય સ્તોત્રં સંપૂર્ણમ્ ાા